

Ulovlig kroerhold i Wiibye.

Marselisborg Birketing. i-10. 1734-1750. Fol. 445 b. 446 a. Erhvervsarkivet.

For retten mødte paa sin principals vegne velædle sign. Raadmand og forvalter Andreas Stæhrs vegne mons. Kruusberg og fremstillede 2de varsels mænd nafn. Povel Møller og Juul Eschesen begge af Wiibye som i dag 8te dage har forkyndet mundtlig kald og varsel fra Jens Hansen, Peder Clemmensen og Kirsten Sørensdatter alle af Wiibye angaaende ulovlig kroerhold, kieltringer og land strygeres logering imod vider efter kalds memorialens formelding, der lyder saaledes: Og forklarede varselsmændene at have talt med Peder Clemmensen og Kirsten Sørensdatter, Jens Hansen var ike hjemme men de talte med hans hustrue og med vidnerne talte de, een deel dem self deres hustruer og tjende, hvor paa de aflagde deres eed med opragte fingre efter loven. De indstefnede og saggivende persohner var samtlig mødt for retten, og tilstoed varslet i alle maader. Saa først at vidne frem stoed Christen Bach af Wiibye som vandt med opragte fingre efter loven sin sandhed at ville vidne og der paa vandt, at een dag i dette Olsmarkets tiider, kom hand af marken og hørte en stor allarm udi Jens Hansens lahde i Wiibye da vidnet tillige med Peder Møllers hustrue ibd. blev staaendes for at høre der var paa færde, thi de bandede, slog og skioldede der inde, kom og en deel børn der ud fra grædendes, hvor mange persohner de egentlig var vidste vidnet ike, men i mange dage var der til og fra kieltringer og omløbere som larmede og sloges, og laae der et par til værende tiider til Peder Clemmensens ibd. hvilke med de første holte skærmysel og slagsmaal saa vel i husene som paa gaden og skiød de med ladt gevær fra smedien ud ad gaden til, hvad brændviins sal angaar kunde vidnet ike giøre nogen retskaffen til forladelig oplysning om vidste vel at de hafde det under tiden at sælge, men om de hafde det alle tider, vidste hand ike, hvad svenden er angaaende, da har hand under tiiden haft got øll i sit huus men ike til fals alleene for sin egen persohn, da hand ike driker nogen slags brændevin, forklarede ellers at der er holt paa visse tiider udi Jens Hansens huus lige som forhen udi Alhed Durs huus i Aarhus, Jens Hansen som var tilstede gaf til kiende at de hafde saavel kieltringer inde til Jens Jensens, Poul Raskes og til Peder Møllers, saa vel som ham, vidnet blev da tilspurdt om hand hos de af Jens Hansen angivende, har fornummet og som hand ike vidste videre blev hand efter aflagde eed fra retten demitteret. Jens Rasmussen af Wiibye vandt i lige soren eed ord efter andet lige som Christen Bach for hannem vundet haver, med tilleg at have hørt allarm udi Jens Hansens huus og lahde ved natte tiide af omvunden om løbende løse folk, hvad brændviins sal er angl, til Kirsten Sørensdatter og Mette Baches saa har de haft brændviin at sælge og har solt til hvem det for langede, mange til skade og ruin som de træcker ind til dem at for tære meere end de vel formaar, Jens Rasmussens hustrue Kirsten Andersdatter vandt i lige soren eed som Christen Bach og hendes mand Jens Rasmussen for hende vundet haver, om logering og brændviins sal i alle maader, hvor efter Kruusberg, da vidnerne sagde sig vi meere at være bevidste, til spurde dem, om ike smeden Peder Clemmensen og Kirsten Sørensdatter lige saa vel som Jens Hansen har haft og logeret i deres huus af samme slags folk, vidnerne svarede nei, de hafde ike huus room eller lejlighed til folk at logere. Paa tilspørgelse svarede vidnerne at de vidste efter Jens Hansens angivende, at nogle løse folk har logeret enten til Peder Møllers, Jens Jensens eller Poul Rasmussens, hvor paa de aflagde deres eed med opragte fingre efter loven, og alt saa fra retten demitteret, efter alt passerede, agtede Kruusberg unødigt flere vidner i sagen at føre, saa som de beskytte deres forøvede noksom lou for svarlig er bevist og begierende saa sagen opsat 14ten dage til hvilken tiid hand med sin irettesættelse skulle indkomme sagen opsadt som meldt i 14ten dage....

446 a.

Memorial til mundtl. kald og varsel som I Jens Hansen, Peder Clemmensen Smed og Kirsten Sørensdatter alle i Wiibye, iagtet de mange forhen skeede mindelige varsler og forbudder, og tvert imod hans kongl. majest. publicerte aller naadigste lou og forordninger, skal understaae eder, vi

alleene at holde utilladelig kroer med øll og brændeviins sal, men end og til drik og fylderie i eders huus at indtage og logere et par til løsse og ledig giengere efter et andet og andre deslige liderlige mennesker som der til byen enten foruden eller betlende kommer, hvilke skal være saa skarnagtige, røgges løse og ugudelige at de udi deres fylderie og drukenskab ike sporen? med lahde gevæhr at skyde at de dermed kunde sætte byen i brand, saa faar deslige for byen højst skadelige og andre der af flydende uheld, at her i tiide fore kommet og af skaffet, haver forvalteren ved Marsellisborg raadmand Andreas Stæhr sit høje herskabs vegne, og i allerunderdanigst følge højst bemt. hans kongl. majst. allernaadigst lou og forordninger funden sig høylig at være foraarsaget eder bemt. Jens Hansen, Peder Clemmensen Smed og Kirsten Sørensdatter med retten at søge og tiltale, thi anmeldes eder enhver for sig her med loulig 8te dages mundtl. kald og varsel til Marselisborg Birke-ting tiirsdagen den 10de augustii førstkommende og flere fornøden ting og tægtedage, med for svar at møde, for vidner stefnet og u stefnet at høre examinere og self paa spørsmåal at svare, samt irette sættelse at anhøre og derefter, til ved børlig strafs lidelse for eders saa modt villige og u for-svarlige forhold, andre med eder lige sindede til eksempel og afskye dom at forvente, med lige kald og varsel stefnes til besagte tiid og ting under faldsmaal at møde Christen Bach og hustrue, skou-fogden Laurs Christensen, samt Jens Rasmussen og hustrue i Wiibye, deres sandheds vidne saavit de denne sag til opløsning kand have at med deele, da raaadmand Stæhr efter det passerede som melt over eder een louskikket dom agter at erhverve og beskreven tage. Aarhus dend 2 augustii 1745.

Fol. 448 b. 449 a.

For retten mødte paa sin principal velædle hr. raadmand og forvalter Stæhrs vegne Hans Kruusberg af Aarhus, og eskede denne sag i rette contra Jens Hansen med flere i Wiibye, angaaende ulovlig kroer hold, samt læse og leedig giengere, som de moed forbud har huuset og logered, sadt i rette med paastand at forbm. Jens Hansen tillige med Peder Clemensen Smed og Kirsten Sørensdatter som alle vidne fast er overbeviist som melt er at have haft hos sig huuset og herbergeret løsgiangere og land løbere vorder for saadan deres modvillige og aldeles ulovlige for hold, anseet og exemplariter straffet og dømt paa deres fæste i følge louens pag: 562 act 21de, og som det vel ike feiler at de ioe til deslige for liderlighed beskyldt mennesker har udtappet og soldt øll og brænde viin, saa kand de vel ei heller undgaae for ioe i nogen maade at straffes efter dend i aaret 1734 om ulovlig kroer hold paa landet aller naadigst udgangen forordning og endelig paastoed Kruusberg denne for aarsagede proces bekostning af samtl. de saggivende og skyldig blef under vedbørlig erskattet med 6 rd. hvor efter hand var domb begierende, de skyldige Jens Hansen, Kirsten Sørensdatter og Peder Smed i Wiibye, blev 3de sinde af retten lydelig paa kaldt, men som ingen var mødt, saa blev sagen optagen til dombs 3 ugger.

452 a. b.

Paa forvalteren ved frie herskabet Marselisborg raadmand Andreas Stæhr hans vegne var mødt for rættten Jess Poulsen af Aarhus, og begierede dend sag i ...?contra Jens Hansen, Peder Smed og Kirsten Sørensdatter i Wiibye og var efter hvis saicceret? er dom begierende, de ind stevnte blev 3 de sinde, lydelig af retten paaraabt, men ingen var mødt, ei heller nogen paa deres vegne. Saa blev denne afsagt saaledes: Som med tingsvidner her for retten ført den (ingen dato) august sidst nok som er bevist, hvorledes Jens Hansen, Peder Clemensen Smed og Kirsten Sørensdatter af Wiibye imod loven og gjorde forbud holder til med løse folk og omløbere, ioe gale? den der ei enten bør liuses eller hales, før de viste loulig pas hvem de var og hvor de hiemhørte, saa vises og tingvidner samme giesters opførsel ved sidst Ols markeds tiider, nembl. At have holdt feide og fuldt slag med hinanden, ja skiødt af huusene med ladt gevæhr, saa det haver været Guds beskrivelse at byen ei er sadt i brand. Siden da Jens Hansen og Peder Smed haver været værter for disse partier ei allene

denne gang, men og ofte forhen. Saa maa det vel ei være forgieves eller omsonst, da tvert imod anliggende bye og naboer af deres giester i mange fald besværes, for saadan deres lovstridig forhold tilfinds Jens Hansen /: som dend der forud var advahret ei sligt at eceræel? /: At bøde til birkets casse 3 rd. og Peder Smed til samme casse 2 rd/: og Kirsten Sørensdatter for ulovlig brændevins sall at bøde til sognets fattige 2 rd. Som sognepræsten imod qvittering leveres, saa tilfindes de og samtlig eenhver for sig at betalle i doms bekostning een rixdl. alt til i dag 3 ugger her i retten at indkreve enden? som i deres boe og midler hvor de findes. Der til vitterlighed under min forsegling.
(1746).